

Jumalateenistus Nõos P, 03.01.21 kell 11.00, pühapäev pärast uut aastat

Lektsioonid: Sk 3:6–10; Hb 2:11–15

Pihikõne: Jos 1:9

Jutlus: Jh 7:14–18

Laulud: 248 (1–5); 194B (1–3, 4); 195 (1–3); 355A (1–3)

Alles pühade keskpaiku läks Jeesus üles pühakotta ja õpetas. Juudid panid seda imeks ja ütlesid: „Kuidas see tunneb Kirja ilma õppimata?” Siis Jeesus vastas neile: „Minu õpetus ei ole minu, vaid tema oma, kes minu on saatnud. Kui keegi tahab teha tema tahtmist, küll ta tunneb õpetusest ära, kas see on Jumalast või räägin ma iseenesest. Iseenese mõtete esitaja taotleb tunnustust iseendale, aga kes taotleb tunnustust sellele, kes ta on saatnud, see on tõene ning temas ei ole valet.

Tänane kirjakoht pärineb Jh 7. peatükist, milles kõneldakse sündmustest sügisel 1. kristliku sajandi teisel veerandil lehtmajadepüha eel ja selle ajal Galileas ning Jeruusalemmas.

Jeesuse vennad – tema ema Maarja ja võõrasisa Joosepi lapsed – keelitavad teda minema pühadeks Jeruusalemma, kuid Jeesus ütleb neile, et ta ei lähe, väites, et tema aeg pole veel käes. Siiski võtab ta pärast nõuks sinna minna, ehkki, nagu on öeldud, „otseku salaja“. Näib, et Jeesus otsustab ümber seetõttu, et ta näeb vajadust inimesi veelgi enam õpetada – et nad hiljem, kui Jeesuse aeg ristisurma minna on tõesti kätte jõudnud, mõistaksid paremini Tema missiooni olemust.

Siinkohal, Jeesuse tulles Jeruusalemma algabki meie kirjakoht. On öeldud, et ta tuli alles pühade keskpaiku, ehk siis 3–4 päeva pärast 7-päevase püha algust. Jeesus läks Jeruusalemma ning õpetas templis.

See polnud Jeesusel esimene kord templis oma jumalikku tarkust jagada. Lk 2:39–51 kõneleb meile sellest, kuidas juba 12-aastane Jeesus väitles Jeruusalemma templis sealsete pühakirjaspetsialistidega. Samuti kõneleb evangelist Johannes Jeesuse Jeruusalemmas ja selle templis käikudest ka täiskasvanuna, enne täna kõnesolevat lehtmajadepüha.

Siiski polnud Jeesuse kui Galilea Naatsaretist pärit rändõpetaja renomee võrreldav Jeruusalemma haritud preestrite ja kirjatundjate omaga. Seepärast panevad Jeesuse kuulajad imeks, kuidas ta nii hästi Pühakirja tunneb. Küllap tundsid suulist pärimust paljud, kuid juutide pühakirja Toorat olid lugenud vähesed, kuna käsikirjad olid kallid ja raskesti kättesaadavad.

Jeesus võtab sõna imestajate vastu ja ütleb midagi esmapilgul kummalist, kuid järele mõeldes siiski ülimalt loogilisena tunduvat. Nimelt viitab ta kaudselt sellele, et kui Pühakiri on Jumala kirjutis (millega juudid pidid igal juhul nõustuma), siis on loomulik, et tema kui Jumala Poeg tunneb seda juba enne selle kirjutamist – kõneleb see ju temast endast!

Mul tekkis selle kohta peas umbes selline võrdlus, et keegi kirjaniku poeg hämmastab oma vestluskaaslasi sellega, et tunneb selle kirjaniku autobiograafilist romaani, ilma et oleks seda lugenud, kusjuures vestluskaaslased ei tea, et see kirjandusetundja on tegelikult kirjaniku enda poeg. Ent kuidas saakski kirjaniku poeg isa autobiograafilise raamatu sisu mitte teada, kui see kõneleb tegelikult ju tema enda pereliikmest ja temast endast!

Siin aga tuleb mängu usk. Jeesuse juutidest vestluskaaslased ei uskunud, et Jeesuse ja neile tuntud kõigeväelise ja karmi Jumala vahel võib olla tihe seos (liiatigi veel poja ja isa suhte sarnane!), see tundus täiesti mõeldamatu. Jeesus aga ütleb neile, et see on täiesti mõeldav nende jaoks, kes tahavad teha Jumala tahtmist: nemad tunnevad Jeesuse jutus ära Jumala sõna. Kes aga Jumala tahtmist teha ei taha, nende jaoks ei kõnele Jeesus Jumala asjadest.

Kes aga on need, kes tahavad teha Jumala tahtmist? Need, kes armastavad Jumalat! Ütleb ju apostel 1Jh 5:3: „See ongi Jumala armastamine, et me peame tema käske, ja tema käsud ei ole rasked.“

Kes aga armastavad Jumalat? Need, kes on Jumalast sündinud (vrd 1Jh 5:1)! Seega, sündinud veest ja Vaimust, nagu Jeesus ütleb Jh 3:5 variser Nikodeemosele.

Nõnda siis on ka surelikul inimesel võimalik Jumala tahtmist teha, sest kui olla ristitud veest ja Vaimust, siis kingib Jumal inimesele koos Püha Vaimuga ka armastuse Jumala vastu ning koos sellega ka tahtmise olla Jumalale meele järgi.

Midagi sarnast kõneleb ju juba ka prohvet Jeremija Jr 31:33j: „...leping, mille ma teen Iisraeli sooga pärast neid päevi, ütleb Issand, on niisugune: ma panen nende sisse oma Seaduse ja kirjutan selle neile südamesse; siis ma olen neile Jumalaks ja nemad on mulle rahvaks. Siis üks ei õpeta enam teist ega vend venda, öeldes: „Tunne Issandat!”, sest nad kõik tunnevad mind, niihästi pisikesed kui suured, ütleb Issand; sest ma annan andeks nende süü ega tuleta enam meelde nende pattu.“

Seega kõneleb prohvet Jeremija juba 600 aastat enne Jeesust sellest, et tuleb aeg, mil inimesed ei pea enam Pühakirja õppima, vaid teavad seda peast, õigemini südamest. See on saanud nende n-ö teiseks loomuseks, mis pidevalt võtab maad esimese, patuse loomuse arvelt.

Siiski on kogu inimlik haridus ja kultuur rajanev õppimisega. Tuleb meelde Th. S. Elioti essee „Traditsioon ja individuaalne talent“, kus on öeldud umbes nii, et individuaalse talendi teeb tõsiseltvõetavaks teadlikkus oma kohast ajas, mis aga on saavutatav ainult traditsiooni püüdliku tundmaõppimisega.

Kõik me omandame kooliharidust selleks, et maailma paremini tundma õppida ja ühtlasi ennast selles ka paremini kehtestada, jätta sellesse oma jälg. Jeesus ütleb meie kirjakohas: „Iseenese mõtete esitaja taotleb tunnustust iseendale...“ Küllap on Jeesus selle mõttega ära sõnastanud midagi inimlikule haridusele ja kultuurile igiomast. Me mõtleme ja paneme oma mõtteid kirja, kuid me ei taha neid jätta ainult enda teada, sest meil on tarvis tunnustust iseendale ja oma loomingule. Muidu me ei pea vastu, kibestume ja anname alla.

Jumal aga on andnud inimestele midagi enam. Ta on Jeesuse Kristuse ja Püha Vaimu läbi andnud neile võime taotleda tunnustust Jumalale, Jumala au. Teame, et loojategi hulgas on inimesi, kes on oma loomingut viljelenud ühiskondlikult raskeil aegadel, mil nende loominguga vastu puudub huvi või tellimus. Siiski teevad nad seda rõõmuga ja tänulikult, sest see on suunatud Jumala kiituseks. Minul kui muusikataustaga inimesel tuleb siin meelde J. S. Bach, kelle meisterlik looming sündis tänapäeva mõistes laiema avalikkuse eest üsna varjul, üksnes lokaalse sündmusena Ida-Saksamaal. Bach aga ei lasknud end sellest häirida, vaid tegi päevast päeva ja nädalast nädalasse püüdlikult oma tööd ning austas sellega kolmainu Jumalat.

Ka eesti muusikas on ju olnud selliseid loojaid: nt Cyrillus Kreek pärast ENSV-s põlu alla sattumist 1950. aastail, mil ta süvenes rahvakoraaliseadete tegemisse ja saavutas imelisi tulemusi. Või siis Enn Võrk, kes 1950. aastail ja samuti põlualusena kirjutas suurejoonelise vaimuliku oratooriumi „Ärgake“. Küllap mõtlesid ka need usklikud mehed umbes nii: ma pühendan selle muusika Jumalale ja küllap tema muudab selle loominguga kord ka inimeste jaoks vajalikuks.

Ent siiski pole ükski surelik inimene suutnud Jumalat austada nii isetult nagu seda suutis Jeesus. Ja ma arvan, et Tema sõnad meie kirjakohta lõpus, „kes taotleb tunnustust sellele, kes ta on saatnud, see on tõene ning temas ei ole valet“, käivad üksnes Tema enda kohta. Kes teine võiks enda kohta öelda, et teda on saatnud Jumal!

Täna tähistame 101 aasta möödumist relvarahust noore Eesti Vabariigi ja Nõukogude Venemaa vahel. See relvarahu sündis niisiis 3. jaanuaril 1920 pärast enam kui aastat verist võitlust idas sündinud enamlaste riigiga. Pool tundi enne tänase jumalateenistuse algust meenutas meie hea Toivo seda sündmust 5-minutilise mälestuskellaga.

Hakkasin tänase jutluse kontekstis mõtlema Eesti Vabadussõja ja selle tulemusena sündinud Eesti rahvusriigi peale ning leidsin jälle, et Eesti riik polnud midagi muud kui Jumala tahe, Tema kingitus siin Läänemere ääres elavale rahvale.

Eestit ümbritsesid ju 20. sajandi algul kahest küljest suured impeeriumid, milles ei tahetud midagi teada rahvusriikide tekkest. Kui eestlased oleksid käitunud 1918. aastal n-ö teoreetiliselt, kuulanud-lugenud ratsionaalseid argumente selle kohta, kuidas baltisakslaste arvates on eestlaste riik täiesti mõttetu nähtus ja olemuselt jätkusuutmatu ning kuidas venelaste arvates pole suurvene ethnose ja maailmarevolutsiooni kõrval mingit kohta tillukestel rahvusriikidel, siis oleks eesti riik jäänud olemata.

Ent kui Jeesus ütleb „Minu õpetus ei ole minu, vaid tema oma, kes minu on saatnud“, siis pole, arvan, kohatu seda mõtet eestlaste võitluse kontekstis parafraseerida ja öelda: „Meie rahvuspüüdlused pole meie omad, vaid Jumala omad, kes on meile selle südamesse istutanud.“

Tundub, et 101 aastaga pole suurt midagi muutunud. Idanaabri suurvenelikud imperialistlikud

ambitsioonid annavad aeg-ajalt ikka tunda. Lugesin just 20. sajandi vene ajaloolase Lev Gumiljovi mõtteid etnosest, mis pidavat ka tänaseid Venemaa valitsejaid Venemaa huvides suurtele tegudele innustama.

Läänemaailmast aga jõuavad meile katkematu (meie liitlaseoste tõttu ka takistamatu) vooluna ideed, mis mitte kuidagi ei soosi Eesti-sarnaste rahvusriikide olemasolu. Lugesin nt äsjailmunud kosmopoliidist politoloogi ja ajaloolase Benedict Andersoni raamatu „Kujutletud kogukonnad. Mõtisklusi rahvuse tekkest ja levikust” eestikeelse tõlke annotatsiooni ja sain oma eeltoodud väitele kinnitust. Anderson küsib muuhulgas: kuidas suudavad rahvused kui pelgalt kujutletud kogukonnad äratada inimestes nii suurt kiindumust, et selle nimel ollakse valmis ohverdama oma elu?

Sellele küsimusele näen mina ainult ühte vastust (tõsi, Andersoni raamatut küll veel mittelugenuna): selle kiindumuse äratav inimene südames mitte ratsionaalne kaalutus, vaid Jumal. Kuidas muidu oleks Vabadussõja tules sündinud ka eesti riik?

Küllap sõltub ka Eesti kui rahvusriigi püsimine ikkagi sellest, kas see on Jumala plaan või mitte. Teisisõnu, kas Jumal kingib inimeste südameisse jätkuvalt isamaa-armastust või on see aeg juba mööda saamas. Kui on, siis pole meil mõtet eesti rahvusmõtet vägisi elus hoida. Kui aga iseseisva Eesti aeg pole veel möödas ja leidub piisavalt palju inimesi, kellele see oluline on, siis püsib meie riik veel edasi. Ütelgu ida- ja läänenaabrid, mida tahes. Sest eestlased saavad siis vastata: „Meie õpetus ei ole meie, vaid tema oma, kes on meid siia maanurka asetanud.“

Aamen.